

Bijblijven

ONDERZOEK NAAR VERSTERKING VERANTWOORDINGSKETEN

Deze keer aandacht voor onderzoek van Nederlandse bodem. Allereerst het onderzoek van de Universiteit Leiden in opdracht van het ministerie van Financiën: 'Versterking verantwoordingsketen; Een wetenschappelijk onderzoek naar de versterking van de verantwoordelijkheid van gecontroleerde entiteiten zelf rondom de accountantscontrole en de jaarverslaggeving.'

Met bijna 250 pagina's een lijvig onderzoek, waarin het onderzoeksteam van de afdeling ondernemingsrecht van de faculteit der rechtsgeleerdheid vanuit juridisch, bedrijfseconomisch en gedragswetenschappelijk perspectief twee onderzoeksvragen heeft benaderd. Ten eerste: hoe kunnen governance, risicomanagement en interne beheersing in het kader van de jaarverslaggeving en accountantscontrole gestimuleerd worden? En twee: hoe kan de communicatie tussen de gecontroleerde entiteit en haar stakeholders over opdrachtverlening van en toezicht op de externe accountantscontrole worden verbeterd?

De aanleiding voor het onderzoek zijn de maatregelen die de Commissie toekomst accountancysector (CTA) op 17 januari 2020 in haar eindrapport *Vertrouwen op controle* heeft voorgesteld om de kwaliteit van de wettelijke controles door accountants te kunnen verbeteren.

De Leidse onderzoekers gaan in op de wensen en een mogelijk andere inrichting van de governance in relatie tot de jaarverslaggeving en de accountantscontrole. Ten aanzien van de rol van gedrag en cultuur stellen de onderzoekers dat het hieraan nadrukkelijk invulling geven belangrijk is, omdat gedrag en cultuur de invulling van de governance en de interne beheersing bepalen. Voor de communicatie over accountantscontrole hebben de onderzoekers adviezen geformuleerd die zich vooral richten op de rol en functie van de algemene vergadering van aandeelhouders. Voorafgaand dient de algemene vergadering een toelichting te krijgen op de selectie,

opdrachtverlening, werkzaamheden, functioneren en bevindingen van de externe accountant. Tijdens de algemene vergadering moet er gelegenheid zijn voor het stellen van vragen over deze onderwerpen.

Verklaring omtrent risicobeheersing'

Het meest bekende advies van de Leidse onderzoekers betreft het invoeren van een 'Verklaring omtrent risicobeheersing'. Op basis van het internationaal verrichte onderzoek naar de *in control* verklaring concluderen zij dat de grote complexiteit en beperkingen van het afgeven en attesteren van een *in control* verklaring mogelijk een nieuwe verwachtingskloof kan opleveren en dat er beter een verklaring omtrent risicobeheersing kan worden voorgeschreven. Deze verklaring kan:

1. Als specifiek onderdeel van of als bijlage bij het bestuursverslag. Of
2. Langs elektronische weg, waardoor de verklaring rechtstreeks en permanent toegankelijk is, mits de gecontroleerde entiteit in het bestuursverslag vermeldt waar de verklaring voor het publiek elektronisch beschikbaar is.

Ook adviseren de onderzoekers een commissie aan te stellen om een normenkader uit te werken. In deze commissie dienen alle betrokken stakeholders te zijn vertegenwoordigd. De accountant kan over de Verklaring omtrent Risicobeheersing een beoordelingsverklaring (NV COS 3000) afgeven. Er dient voor accountants een normenkader te worden ontwikkeld en te worden vastgelegd. De Verklaring omtrent Risicobeheersing moet gelden voor grote rechtspersonen, voor de invoering moet een overgangsregeling van twee jaar worden aangehouden en de Verklaring dient na enkele jaren te worden geëvalueerd.

Meer informatie

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/04/06/versterking-verantwoordingsketen>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/01/30/vertrouwen-op-controle-eindrapport-van-de-commissie-toekomst-accountancysector>

STUDIE NAAR *IN CONTROL* VERKLARING

Tim Verdoes, Maaike Lycklama à Nijeholt en Harold Koster, drie van de leden van het onderzoeksteam uit Leiden, publiceerden in juni 2022 in *European Company Law* een studie over de *in control* verklaring naar Amerikaans voorbeeld in EU lidstaten.

De Sarbanes Oxley Wet (SOX) is in 2002 ingevoerd als reactie op bedrijfsschandalen als Enron en World.com. Op basis van SOX dienen de CEO en CFO van beursgenoteerde vennootschappen een verklaring te geven over hun verantwoordelijkheid voor het inrichten en effectief doen functioneren van het interne beheersingssysteem voor financiële verslaggeving. De externe accountant moet deze aan het eind van het jaar controleren en hierover een verklaring afgeven. De auteurs concluderen dat ondanks de vele positieve effecten die de SOX *in control* verklaring heeft gehad, de meeste aandacht onterecht uitgaat naar de negatieve aspecten. Helaas kunnen de kosten van SOX redelijk accuraat gekwantificeerd worden, maar zijn de baten voor zowel de entiteit als de maatschappij moeilijk te bepalen. De auteurs zijn van mening dat een op SOX gebaseerd *in control* regime ook voor EU lidstaten heel waardevol kan zijn. Zij onderbouwen dat met de volgende positieve effecten in de Verenigde Staten: SOX heeft daadwerkelijk geresulteerd in een verbetering van de kwaliteit van financiële verslaggeving, winstmanipulatie komt minder voor bij entiteiten die betere interne beheersing hebben en de jaarverslagen van deze entiteiten zijn meer informatief. Goed werkende interne risicobeheersings- en controlesystemen leiden tot meer relevante en betrouwbare besluitvormingsinformatie en zijn cruciaal voor goede corporate governance.

De voor en nadelen van een *in control* verklaring in Nederland worden besproken in de paper 'In Control Statements in the Netherlands: Added Value or Paperwork Burden'. De Nederlandse onderzoekers Maxime Asjes, Frans Schaepkens, Lineke Sneller en Marlies de

Vries presenteerden hun resultaten op de 17^e European Conference on Management Leadership and Governance (november 2021) in een kwalitatief onderzoek, waarbij gebruik werd gemaakt van een vragenlijst en semi-structureerde interviews met de volgende typen stakeholders: raad van bestuur, raad van commissarissen, externe accountants en institutionele beleggers. De auteurs rapporteren dat alle deelnemers van mening zijn dat een *in control* statement *direct* bijdraagt aan verbetering van de interne beheersing, terwijl eerder slechts een indirecte bijdrage werd verwacht. Zij adviseren een *in control* verklaring op te nemen in de Nederlandse Corporate Governance Code en een normenkader voor het opstellen van een *in control* statement te ontwikkelen.

Alvast voorbereiden

Wij constateren dat hoewel de Monitoring Commissie Corporate Governance Code de bepaling van een verplichte Verklaring omtrent risicobeheersing expliciet heeft doorgeschoven naar de volgende in 2023 te benoemen commissie, er inmiddels wel onderzoek is dat de baten van een dergelijke verklaring aantoonbaar zijn, zowel internationaal als in Nederland. Auditcommissies en (interne en externe) accountants kunnen naar onze mening alvast beginnen met de voorbereiding, want als wij de onderzoeken en publicaties in ogenschouw nemen, zullen er vast en zeker meer bepalingen gaan komen om de verantwoordingsketen te versterken. Deze versterking zal naar verwachting met name betrekking hebben op de communicatie en rapportage over risicobeheersing, interne beheersing en het opdrachtgeverschap aan de externe accountant.

Meer informatie

<https://doi.org/10.54648/eucl2022013>, <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/European+Company+Law/19.3/EUCL2022013>

Samenstelling

Stefan Peij (Governance University), **Remko Renes** (Nyenrode Business Universiteit) en **Pieter-Jan Bezemer** (Edith Cowan University, Australië).